

Преподаватель должен помнить о том, что студенты стремятся переписать каждое слово с экрана, поэтому текст слайда должен быть четким и коротким, без сложных для понимания слов и синтаксических структур.

Таким образом, мультимедийная презентация позволяет не только прививать интерес к предмету, но и при правильном техническом и эстетическом исполнении обеспечивает наглядность, эффективность урока, развивает пространственное воображение обучаемых и ведет к увеличению показателей качества знаний.

Литература

1. Касторнова В. А. Методика создания и использования прикладных программ на основе мультимедиа технологии в обучении информатики. Диссертация на соискание уч. степени канд. наук. 13.00.02 – Теория и методика обучения. М.,1998. 193 с.
2. Косенко И. И. Изучение мультимедиа в процессе профессиональной подготовки учителя информатики. Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : М., 1999. 122 с.
3. Смолянинова О.Г., Шишканов Д. В. Технология создания учебных мультимедиа-продуктов в инструментальной среде Macromedia Flash MX (учебное пособие). Краснояр. гос. ун-т, Красноярск, 2004. 136с.

*Пасічна О. В.
Криворізький національний університет
м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: dieselist-154@ya.ru*

Особливості вивчення типів відношень у складнопідрядному реченні під час аудіювання в курсі «Українська мова як іноземна»

Засвоєння різновидів складнопідрядних речень у курсі «Українська мова як іноземна» пов'язане насамперед із вивченням типів відношень між головною та підрядною частинами. За логіко-граматичною класифікацією, береться до уваги те, на яке питання відповідає підрядна частина і який член речення вона уточнює, тобто враховується семантико-синтаксична функція.

У працях українських лінгвістів (І. Вихованець, К. Городенська, А. Грищенко, А. Загнітко, Л. Мацько, М. Плющ, С. Шевчук, Н. Шкуратяна, І. Ющук та ін.) розглядаються особливості будови складнопідрядного речення, семантичні й асемантичні сполучники, що поєднують предикативні частини. У іноземних студентів неабиякі труднощі викликає засвоєння видів складнопідрядних речень з різними типами відношень, насамперед обставинних.

Вивчення окресленої теми доречно проводити на матеріалі тексту суспільно-політичної сфери. Використання міжпредметних зв'язків з історією України уможливить формування визначених програмою синтаксичних умінь і навичок та розширить знання щодо історичних подій та визначних постатей країни, мова якої вивчається. Пропонуємо систему роботи із засвоєння типів відношень у складнопідрядному реченні під час аудіювання тексту «Іван Мазепа», що апробована в Криворізькому національному університеті [1].

Аудиторна робота:

1. Прочитайте теоретичний матеріал. Складіть самостійно 5 складнопідрядних речень з обставинними відношеннями.

Складнопідрядні обставинні речення – це такі складні речення, у яких підрядні частини вказують на різноманітні обставини, за яких відбувається дія головної частини. Значення обставинних складнопідрядних речень передають їх назви (часу, мети, умови, причини, наслідку).

1. Підрядні часу виражають час дії, про яку говориться в головному реченні. Вони відповідають на питання *коли? доки? з якого часу?* Підрядна частина приєднується до головної за допомогою сполучників *коли, поки, доки, як, як тільки, відтоді як, після того як*. Приклад: *Іван побачив друга тоді, **коли** той вийшов з бібліотеки.*

2. Підрядні мети виражають мету дії головного речення й відповідають на питання *для чого? з якою метою?* Підрядні мети приєднуються до головного речення сполучниками *щоб, аби, для того щоб*. Приклад: ***Щоб** стати гарним спеціалістом, треба добре вчитися.*

3. Підрядні умови виражають умову, за якої можлива дія головного речення. Вони відповідають на питання *за якої умови?* Підрядні умови приєднуються до головної частини за допомогою сполучників *якби, якщо (б), коли (б)*. Приклад: **Якби** він систематично ходив на тренування, то переміг би в спортивних змаганнях.

4. Підрядні причини виражають причину дії, про яку говориться в головному реченні. Вони відповідають на питання *чому? через що? з якої причини?* Підрядні причини приєднуються до головного речення сполучниками *бо, що, щоб, тому що, через те що, оскільки*. Приклад: Тарас не прийшов на заняття, **тому що** він захворів.

5. Підрядні наслідкові виражають наслідок дії, про яку говориться в головному реченні. Вони приєднуються до головної частини сполучником *так що*. Приклад: Туман був такий сильний, **так що** близько нічого не видно.

2. Ознайомтеся зі значенням нових слів, запам'ятайте їх.

Українська мова	Французька мова	Англійська мова
молодість	jeunesse	youth
колегія	collège	board, staff
піклуватися	se soucier de qch	care (for), take care (of)
корпус	corps	building
собор	cathédrale	cathedral
монастир	couvent	cloister
посилати	expédier	send, dispatch
довірений	mandateur	trusted
підкорятися	subordonner	subordinate (to)
реформа	réforme	reform
сумнів	doute	doubt
гарантія	garantie	guarantee
автономія	autonomie	autonomy
обережність	prudence	prudent
хитрість	ruse	cunning
опиратися	résister	resist, oppose
домовлятися	traiter	talk (to the point of), agree (upon)
противник	adversaire	opponent, adversary
загін	détachement	detachment

прагнення	aspiration	aspiration (for)
слухняний	obéissant	obedient
розгніватися	se courroucer	be angry (with)
зрадник	traître	traitor
вирішальний	décisif	decisive
рятуватися	s'êe sauver	escape

3. Прослухайте текст «Іван Мазепа» та дайте відповіді на поставлені запитання:

1. Коли народився Іван Мазепа?
2. Де він учився?
3. Що зробив Іван Мазепа для української освіти й культури?
4. Ким став Іван Мазепа для царя Петра?
5. У якому році Івана Мазепу обрали гетьманом?
6. Чому Іван Мазепа перестав підкорятися царю?
7. Яким бачив Мазепа майбутнє України?
8. З ким хотів об'єднатися Мазепа в боротьбі проти царя Петра?
9. Чому план Івана Мазепи не вдався?
10. На якій купюрі зображено портрет Івана Мазепи?

Іван Мазепа

Іван Мазепа народився у 1639 році. Він одержав гарну освіту, учився в Києво-Могилянській колегії, єзуїтській колегії у Варшаві, бував у Німеччині та Італії. Іван Мазепа знав декілька мов, писав вірші, у нього була велика бібліотека. Мазепа піклувався про розвиток української науки, освіти та культури. Він побудував для Київської академії новий навчальний корпус та собор Братського монастиря. За його наказом та на його гроші було побудовано багато церков, зокрема, у Києві, Батурині, Чернігові, Переяславі.

Івана Мазепу неодноразово посилали в Крим та Москву, щоб він розв'язував важливі дипломатичні питання. Через те що Мазепа був освічений та дуже розумний, він став довіреною особою царя Петра.

Зі згоди Москви Івана Мазепу обрали гетьманом у 1687 році. Він був гетьманом 22 роки. Мазепа повинен був виконувати волю царя, підкорятися його наказам. Проте під впливом царських реформ було поставлено під сумнів гарантію автономії України. Оскільки Мазепа розумів, що сила на боці Росії, він вирішив діяти обережно та хитро.

У 1707 році цар Петро, намагаючись розширити владу Росії, почав війну зі шведами. У цій війні він хотів використати українське військо. Козаки опиралися цьому.

Мазепа вирішив, що настав час звільнити Україну з-під влади царя. Він хотів створити незалежну Українську державу. Мазепа почав домовлятися з політичним противником Петра – королем Швеції Карлом XII, щоб разом виступити проти царського війська.

Коли російські загони спрямували до України, а до Білорусі підходили шведські війська, Мазепа відверто закликав до війни проти царя. Іван Мазепа пояснював причину розриву з Росією прагненням повернути волю Україні. Більшість українців Мазепі не повірили, тому що до цього часу гетьман слухняно підкорявся царю.

Коли цар Петро дізнався, що Мазепа перейшов на бік Карла XII, він сильно розгнівався. Цар Петро назвав Мазепу зрадником. Вирішальний бій зі шведами відбувся в 1709 році під Полтавою. Переміг цар Петро, військо якого було більше, ніж у шведів та козаків.

План Мазепи не вдався, йому довелося разом з королем Швеції рятуватися в Молдавії. У 1709 році Мазепа помер.

Портрет Гетьмана Івана Мазепи зображено на десятигривневій купюрі сучасних українських грошей.

4. Складіть називний план тексту «Іван Мазепа».

5. До виділених слів доберіть синоніми:

1. Мазепа піклувався про розвиток української науки, освіти та культури.
2. Івана Мазепу неодноразово посилали в Крим та Москву, щоб він розв'язував важливі дипломатичні питання.
3. Проте під впливом царських реформ було поставлено під сумнів гарантію автономії України.
4. Іван Мазепа пояснював причину розриву з Росією прагненням повернути волю Україні.

6. У поданих реченнях з тексту «Іван Мазепа» знайдіть сполучники підрядності, що вказують на обставинні відношення. Поставте питання від головної частини до підрядної.

1. Через те що Мазепа був освічений та дуже розумний, він став довіреною особою царя Петра.
2. Оскільки Мазепа розумів, що сила на боці Росії, він вирішив діяти обережно та хитро.
3. Коли російські загони спрямували до України, а до Білорусі підходили шведські війська, Мазепа відверто закликав до війни проти царя.

4. Більшість українців Мазепі не повірили, тому що до цього часу гетьман слухняно підкорявся царю.

5. Коли цар Петро дізнався, що Мазепа перейшов на бік Карла XII, він сильно розгнівався.

Домашнє завдання:

1. Вивчіть теоретичний матеріал про обставинні відношення в складнопідрядному реченні.

2. Підготуйте монолог-розповідь про гетьмана Івана Мазепу за складеним називним планом.

Отже, виконання передбачених завдань допоможе іноземним студентам засвоїти сполучники підрядності, що передають різні типи відношень між предикативними частинами складнопідрядного речення, а також забезпечить уміння послуговуватися цими синтаксичними конструкціями у зв'язному мовленні.

Література:

1. Пасічна О. В. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Українська мова» (суспільно-політична сфера. Ч. 2.) для студентів-іноземців I курсу всіх спеціальностей ДВНЗ «Криворізький національний університет» / О. В. Пасічна. – Кривий Ріг: ВЦ КНУ, 2015. – 40 с.

*Петрова О.Б.
Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна
e-mail: lingace@gmail.com*

Integrated approach to classroom work in the foreign language for specific purposes

The concept of higher education in non-language universities involves foreign language training as a necessary condition for the formation of professionalism of a modern specialist. It is the proficiency of a foreign language that increases the quality of acquiring world information in the specialty, allowing the specialists to